

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ФИЛОЛОГИЧЕСКАЯ НАУКА
XXI ВЕКА
ГЛАЗАМИ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**Сборник
международной
научно-практической
конференции
АСТАНА - УФА – 2023**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ФИЛОЛОГИЧЕСКАЯ НАУКА
XXI ВЕКА
ГЛАЗАМИ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**Сборник
международной
научно-практической
конференции
для студентов, магистрантов,
докторантов и молодых ученых**

**АСТАНА -УФА
2023**

УДК 37.0+80/81
ББК 74.00+81.2
О-23

Рецензенты:

- Буркова Т.А.* – доктор филологических наук, профессор Башкирского государственного педагогического университета им. М. Акмуллы, Башкортостан, РФ
- Булатбаева Г.Н.* – доктор педагогических наук, Национальная Академия им. Ы. Алтынсарина, г.Астана
- Загатова С.Б.* – кандидат филологических наук, профессор Евразийского гуманитарного института, г.Астана

Научный редактор:

Бижкенова А.Е., доктор филологических наук, профессор Евразийского национального университета им. Гумилева

Редакционная коллегия:

Кенжигожина К.С., PhD, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева
Смагулова М.Г., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева

- О-23** Образование и филологическая наука XXI века глазами молодых ученых: Сборник трудов международной научно-практической конференции. - Астана: ИП «Булатов А.Ж.», 2023. - 193 с.

ISBN 978-601-326-711-1

В сборнике представлены тексты докладов участников одноименной международной научно-практической конференции, проведенной кафедрой иностранной филологии ЕНУ им. Гумилева совместно с кафедрой германского языкознания и зарубежной литературы БГПУ им. Акмуллы.

Тексты не подлежали правке и размещены в авторской редакции и стилистике.

УДК 37.0+80/81
ББК 74.00+81.2

ISBN 978-601-326-711-1

© Коллектив авторов, 2023

тіліне тән сөз орамдары арқылы сол ұлттың рухани, заттық, мәдени өмірінен, дүниетанымынан хабардар беретін құрал екені айқын.

Пайдаланылған әдебиет тізімі

1. Исабеков С.Е. Картина Мира во фразеологических единицах неродственных языков // Актуальные проблемы межкультурной коммуникации и перевода. – Алматы, 2001.
2. <https://stud.kz/referat/show/50917>
3. <https://moluch.ru/th/6/archive/173/5421/>
4. Кунин А.В. Английская фразеология. Москва. 1970.
5. Лингвистический энциклопедический словарь. 560-б.
6. <https://znanio.ru/media/frazeologizmy-v-russkom-yazyke-2730626>

АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІНДЕГІ БАҚ-ТАҒЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ДИСКУРСЫҢ СИПАТТАМАСЫ

*Мадиярбек А.К.,
Студент 4 курса,
ЕНУ им. Л.Н. Гумилева*

Түйіндеме: Тұжырымдама және негіздері сипаттамалары экологиялық дискурс (ағылшын тілді БАҚ материалдары бойынша)

Түйін сөздер: экологиялық дискурс, жаһандану стратегиясы, экология, қоршаған орта.

Аннотация: Рассматриваются экологический дискурс и средства его репрезентации в зарубежных средствах массовой информации.

Ключевые слова: экологический дискурс, стратегия глобализации, экология, окружающая среда.

Abstract: The ecological discourse and means of its representation in foreign mass media are considered.

Keywords: ecological discourse, globalization strategy, ecology, environment.

Соңғы жылдары қоғамның экологиялық проблемаларына деген қызығушылығы күрт өсті, бұл осы тақырып бойынша көптеген мәтіндер мен мәлімдемелердің пайда болуына әкелді. Қоршаған ортаға адам қызметі көптеген зиян келтіреді. Соған байланысты саяси әртүрлі елдердің басшылығы қоршаған ортаны қорғау бойынша шұғыл шаралар қабылдауды талап ете бастады. Сонымен қатар, қоғамда экологиялық мәселелерге қызығушылық арта түсті, ол баспасөздегі көптеген мақалалар, сондай-ақ радио мен теледидардағы экологиялық мәселелерге байланысты хабарларда көрініс табады.

Қазіргі тіл біліміндегі дискурс концепциясына нақты анықтама бере алмаймыз. Ғылыми лингвистиканың шегінен шығып, қалың жұртшылықтың, соның ішінде журналистердің қолында болғандықтан, дискурс термині қолданыла бастады. Алуан түрлі салаларға қатысты. Адам әрекеті (медиа

дискурс және медициналық дискурс, экологиялық және саяси дискурс және т.б.).

Қоршаған орта туралы ғылыми, экономикалық және моральдық-эстетикалық зерттеулердің көбейіп келе жатқанын атап өтуге болады. Бұл дискурстың жаңа түрінің пайда болуына әкелді - экологиялық, оны қолдану әдеттен тыс кең: байыпты ғылыми трактаттардан бастап экологиялық проблемалар тақырыбы бойынша күнделікті әңгімелерге дейін. Осыған байланысты, дискурстың салыстырмалы түрде жаңа түрі - экологиялық - бүкіл әлем бойынша көптеген лингвисттердің назарын аударып отырғанын атап өткен жөн, бұл экологиялық дискурсты зерттеуге арналған әртүрлі тілдердегі көптеген басылымдар дәлелдейді.

Экологиялық дискурс (ecological discourse, environmental discourse - экологиялық дискурс, қоршаған ортаның экологиялық дискурсі екі позициядан қарастырылуы мүмкін: біріншіден, ғылым ретінде тек экология мәселелерімен шектелетін дискурс ретінде – тілдің барлық деңгейінде белгілі бір ерекшелігі бар экологиялық дискурс. Екіншіден, қоршаған ортаның дискурсын кеңірек түсінуге болады, яғни адамның өмірінде қоршаған ортаның дискурсы ретінде. Бұл көзқарастардың жиынтығы дискурстың бұл түрін кеңірек қарастыруға мүмкіндік береді.

Экологиялық дискурсты біз нақты қарым-қатынас жағдайындағы экологиялық мәтін, оның құрылу және даму процесіндегі тақырыбы қоршаған орта мәселесімен байланысты мәтін ретінде қарастырамыз. Бұл ретте әңгіме эколог ғалымдардың кәсіби дискурсы туралы болып отыр, олардың баяндамалары ғылыми мақалаларда, баяндамаларда, монографияларда, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарында жазылғандар таза ғылыми сипатқа ие және дискурстың өзінде кез келген ғылыми дискурсқа тән барлық белгілер бар [1, б. 95]

Ағылшын тілді БАҚ-тағы экологиялық дискурстың ерекшеліктерін анықтау үшін біз американдық және британдық баспасөзде (the Telegraph («Телеграф»), the Times Online («Таймс Онлайн»), the Guardian («Гардиан»), the New York Times («Нью-Йорк Таймс»)) мақалаларды қарастырдық [4–6; 8].

Зерттеу барысында біз экологиялық тақырыптардың ағылшын тілді БАҚ үшін өте танымал екенін анықтадық, және танымалдығы жыл сайын артып келе жатқанын атап өтуге болады. Экологиялық мәселелер жоғарыда аталған БАҚ-та жұмыс істейтін журналистерді ғана емес, жарияланған мақалалар мен жаңалықтар айдарына белсенді пікір білдіретін қарапайым азаматтарды да алаңдатады.

Көрсетілген Батыс баспасөзінде қандай айдарлар қарастырылатынын анықтадық. Талдау келесі тақырыптарды анықтады:

– The Times Online – News (UK News, World Politics, Environment, Weather, Tech&Web News, Related Reports, Topics), Comment, Business, Money, Sport, Life & Style, Travel, Driving, Arts & Entertainment («Таймс Онлайн»: «Ұлыбритания жаңалықтары») («Әлемдік политика», «Қоршаған

орта», «Ауа-райы», «Технология және Интернет», «Есеп берулер», «Негізгі тақырыптар»), «Пікірлер», «Бизнес», «Ақша», «Спорт», «Өмір және стиль», «Саяхат», «Жол қозғалысы туралы жаңалықтар», «Өнер және ойын-сауық»);

– The Telegraph – News, Sport, Finance, Comment, Travel, Lifestyle, Culture, Fashion («Телеграф»: «Жаңалықтар», «Спорт», «Қаржы», «Пікірлер», «Саяхат», «Өмір салты», «Мәдениет», «Сән»);

– The Guardian – News (UK, World, US, Politics, Media, Education, Society, Science, Technology, Football, Weather), Sport, Comment, Culture, Business, Money, Life & Style, Travel, Environment, Blogs, Video, Jobs («Гардиан»: «Новости» («Біріккен корольдігі», «Әлем жаңалықтары», «Политика», «БАҚ», «Білім», «Қоғам», «Ғылым», «Техника», «Футбол», «Ауа райы»), «Спорт», «Пікірлер», «Мәдениет», «Бизнес», «Ақша», «Өмір және стиль», «Саяхаттау», «Қоршаған орта», «Блогтар», «Видео», «Жұмыс орындары»);

Екеуінде екенін атап өтуге болады британдық газеттерді талдау үшін (The Times, The Guardian) қоршаған орта тақырыбы көрсетіледі жеке бөлімде Қоршаған орта, бұл өте сананың дәрежесін түсіну үшін маңызды Британ жұртшылығы. Сонымен қатар, экологиялық дискурстың мысалдарын News («Жаңалықтар»), Environment («Қоршаған орта»), Weather («Ауа райы»), Living Green («Көгалдандыру»), а также в рубриках Science («Ғылым»), Tech & Web News («Техника және Интернет»), Health («Денсаулық»), Travel («Саяхат») тақырыптарынан табуға болады.

Жоғарыда айтылғандай, бұқаралық ақпарат құралдарында зерттеушілерді қызықтыратын экологиялық дискурстың екі түрі бар:

- саяси қайраткерлердің сөзінде (сұхбаттарда, көпшілік алдында сөз сөйлеуде және баспасөз конференцияларында қолданылады);

- журналистердің сөзінде (пікірлер, жаңалықтар, ақпараттық жазба, репортаж, проблемалық аналитикалық мақала және т.б. сияқты публицистикалық жанрларда байқалады).

Саясаткерлердің сөзіндегі экологиялық дискурс шешендік сөздерді ерекше қолданумен және белгілі бір әсер ету ниетімен ерекшеленеді. Тыңдаушылар мен оқырмандар, ал журналистік экологиялық дискурс ақпараттық сипатта болуы мүмкін, дегенмен бұл жағдайда сендіруге де мән беріледі.

Осылайша, жаһандану стратегиясы М.Тэтчердің 1989 жылы 8 қарашада БҰҰ Бас Ассамблеясының сессиясында сөйлеген сөзінен байқалады: The problem of global climate is one that affects us all and action will only be effective if it is taken at the international level. Every country will be affected. No one can opt out (Жаһандық климат - бәрімізге әсер ететін мәселе және халықаралық деңгейде қабылданған жағдайда ғана әрекет тиімді болады. Әрбір елге өз әсерін тигізеді. Ешкім де артта қалмайды.)

Дәл осындай стратегияны басқа британдық саясаткер - Тони Блэр 2005 жылы 2 қарашада Лондондағы климаттың өзгеруі жөніндегі конференцияда сөйлеген сөзінде қолданды: What we need to do is to try to develop the right

partnership, and then the right framework, so that we are developing the science and technology that we need, that we are doing this in a way that allows us then to transfer that technology and share it between developed and developing world... (Бізге не істеу керек - дамыған және дамушы елдермен технологияны бөлісу үшін қажет ғылым мен технологияны дамыту үшін дұрыс серіктестік пен құрылымды құруға тырысу керек...)

Жаһандану стратегиясын Барак Обаманың сөзінен де байқауға болады: Mr. Obama said that although he would not attend a U.N.- sponsored meeting on climate change next month, he has asked members of Congress who are going to report back to him on what the United States can do to reassert leadership on global climate policy (Обама мырза келесі айда өтетін БҰҰ-ның климаттың өзгеруі жөніндегі отырысына қатыспағанымен, АҚШ үкіметінің жаһандық климаттық саясатта көшбасшылықты растау үшін не істей алатынын білу үшін бұл мәселе бойынша Конгресс мүшелеріне сөйлегенін айтты.) But a global treaty still faces serious challenges in Washington and abroad, and the negotiations will be a test of how far the United States and other nations are prepared to go to address climate change at a moment when economies around the world are unspooling (Бірақ жаһандық келісім Вашингтонда және шетелде әлі де кейбір күрделі қиындықтарға тап болады және бұл келіссөздер қаншалықты дайын екендігінің дәлелі болады. Қазіргі уақытта АҚШ және басқа елдер климаттың өзгеруі мәселелерін шешуде, ал әлемдік экономика біраз қиындықтарды бастан кешіруде).

Мысалдар көрсеткендей, шет мемлекеттер басшыларының сөз сөйлеулерінде global climate policy (жаһандық климат саясаты), developed and developing world (дамыған және дамушы елдер), whole world (дүние жүзі бойынша) сияқты лексикалық бірліктерді пайдалану қоршаған ортаны қорғау мәселесін қояды. Every country will be affected. No one can opt it. Жаһандық мәселе және бір елдің мәселесі ғана емес. Барлық елге ортақ мәселе болып табылады.

Қорытындылай келе, Ұлыбритания мен АҚШ саясаткерлері экологиялық жағдайды және проблемаларды жақсарту жолдарына үлкен көңіл бөледі деп айта аламыз. Экология тек ұлттық деңгейде ғана емес, дүниежүзілік ауқымда да қарастырылады. Бұл көзқарас экологиялық проблемалардың маңыздылығын әлемдік қоғамдастық мойындайтынын көрсетеді, ал әлемдік державалардың саясаткерлері табиғатты қорғау міндетіне жүгінеді.

Пайдаланған әдебиет тізімі

1. Михайлова Е.В. Конститутивные признаки научного дискурса // Языковая личность: проблемы обозначения и понимания: тез. докл. науч. конф. Волгоград: Перемена, 1997. С. 95–96.
2. Blair T. Speech to the London G8 climate change conference // The Guardian. 2005. 2 Nov. [Electronic resource]. URL: <https://www.theguardian.com/environment/2005/nov/02/greenpolitics.frontpage.news> (дата обращения: 01.11.2017).

3. Full Text: Obama's Foreign Policy Speech // The Guardian [Electronic resource]. URL: <https://www.theguardian.com/world/2008/jul/16/uselections2008.barackobama> (дата обращения: 31.10.2017).

4. The Guardian [Electronic resource]. URL: <https://www.theguardian.com> (дата обращения: 30.10.2017).

5. The New York Times [Electronic resource]. URL: <https://www.nytimes.com> (дата обращения: 30.10.2017).

6. Remarks of Senator Barack Obama: Real Leadership For a Clean Energy Future [Electronic resource]. URL: https://2008election.procon.org/sourcefiles/Obama_20071008.pdf (дата обращения: 31.10.2017).

7. The Telegraph [Electronic resource]. URL: <https://www.theTelegraph.co.uk> (дата обращения: 30.10.2017).

8. Then... and now // The Guardian. 30 June 2005 [Electronic resource]. URL: <https://www.theguardian.com/environment/2005/jun/30/climatechange.climatechangeenvironment> (дата обращения: 01.11.2017).

9. The Times Online [Electronic resource]. URL: <https://timesonline.co.uk> (дата обращения: 30.10.2017).

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДЕГІ ӘЙЕЛ БЕЙНЕСІ

Балпанқұл Б.Б.

4 курс студенті,

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ

Ғылыми жетекші ф.ғ.к., профессор Кенжетәева Г.К.

Түйіндеме: Мақалада гендерлік аспектідегі, атап айтқанда, әйелдерге арналған қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал-мәтелдерге салыстырмалы талдау жасалған. Сондай-ақ, бұл мақалада қазақ және ағылшын дереккөздеріндегі әйелдер туралы мақал-мәтелдер зерттеліп, тақырыптық түрде бөлініп, қазақ және ағылшын фольклоры жасаған әйел бейнесі сипатталады.

Түйін сөздер: гендер, жыныс, әйел бейнесі, мақал-мәтелдер, салыстырмалы талдау.

Аннотация: В статье проведен сравнительный анализ пословиц и поговорок в гендерном аспекте, в частности, о женщинах на казахском и английском языках. Также в данной статье исследуются и тематически выделяются пословицы о женщинах из казахских и английских источников, описывается образ женщины, созданный казахским и английским фольклорами.

Ключевые слова: гендер, пол, образ женщины, пословицы и поговорки, сравнительный анализ.

Abstract: The article provides a comparative analysis of proverbs and sayings in the gender aspect, in particular about women in the Kazakh and English languages. Also in this article the proverbs and sayings about women from Kazakh and English sources are studied, divided thematically and the image of a woman created by Kazakh and English folklore is described.

Keywords: gender, sex, the image of a woman, proverbs and sayings, comparative analysis.